

Беляй Олександр Іванович,
адвокат, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Правова культура, як складова загальної культури суспільства синтезує в собі не лише традиції, мораль, поведінкові моменти, але й знання та дотримання правових вимог. Завдяки цьому вона була і залишається одним з основних моментів, необхідних для протидії злочинності [1].

Проаналізувавши явище корупції не лише з правової точки зору, але й з морально-ціннісної, стає зрозуміло, що корупція є, перш за все, явищем дисгармонії соціального буття.

Ямалнеєв І. М. правильно зауважує, що особа не здійснює корупційних дій не через страх покарання, а, перш за все, тому, що вона сама вважає такі дії неприйнятними і такими, що суперечать життєвим принципам. У цьому, зокрема, полягає особистий характер ціннісно-нормативної сфери індивіда, який і виявляється в антикорупційній культурі [2].

Тут доречно навести думку І. Н. Пустовалової, за якою рівень антикорупційної культури можна виразити як мірою засвоєння особи своїх прав як громадянина, так і використання їх з точки зору виконання обов'язків. Коли ми говоримо про антикорупційну культуру, то маємо на увазі також і те, що кожна людина повинна вміти: тлумачити ті або інші положення закону та визначати сферу їх дії; застосовувати в своїй життєдіяльності правові знання проти корупції; знаходити вихід із заплутаних правових ситуацій, тобто використовувати закон для захисту своїх прав і інтересів [3].

У зв'язку з цим можна виділити низку функцій антикорупційної культури. Зокрема, пізнавальна функція, яка характеризується осмисленням індивідом корупційних явищ у правовій практиці. В процесі реалізації цієї функції відбуваються вивчення і пояснення антикорупційних процесів, що протікають у різних системах суспільства (освітній, політичній, економічній тощо). Пізнавальна функція не обмежується лише визначенням або поясненням причинно-наслідкових зв'язків різних антикорупційних явищ, що ніскільки не наближає нас до пізнання антикорупційної культури. Вона націлена на розкриття глибоких процесів, в основі яких лежать проблеми, що є суттю, першопрчиною виникнення корупційних проявів.

Функція моделювання слугує засобом формування відповідної моделі антикорупційної поведінки. В процесі реалізації цієї функції відбувається створення належного образу або стандарту антикорупційної поведінки індивіда, який відповідає правовим нормам.

Регулююча функція дає можливість зіставляти свою антикорупційну поведінку з правовими вимогами, розуміючи при цьому можливість настання будь-якої відповідальності – кримінальної, адміністративної, дисциплінарної тощо.

Як показує практика, і про що зазначають вчені, антикорупційна культура громадян має серйозний та активний вплив на регулювання правових процесів; сприяє консолідації різних соціальних груп у справі підтримки і зміцнення законності та порядку в суспільстві; створює передумови для того, щоб громадяни поважали закон в цілому та дотримувались антикорупційного законодавства, що означає практично сприяти ефективному функціонуванню правової системи нівелюючи при цьому корупційні ризики.

Дійсність така, що правові уявлення про права і обов'язки, дозволи та заборони стають основою мотивації поведінки індивіда в спрямованості його антикорупційної діяльності, тобто прояву ним активної ролі в установленні та додержанні законів. Звідси випливає, що антикорупційна культура індивіда відображає його громадську активність і сприяє реалізації його прав, безпеки і правового захисту.

Проте, в основі антикорупційної культури лежить правова культура кожної людини, що призводить у кінцевому рахунку до стійкості конституційного порядку, зміцнення верховенства закону, доступності законодавства, пошани до демократичних правових інститутів, суворого дотримання законності [4].

Як зазначає О. М. Костенко, в Україні має бути впроваджено державну програму з формування антикорупційної культури громадян України (з урахуванням, зокрема, досвіду реалізації подібних програм у Польщі, Італії, Гонконгу, Сінгапурі та ін.). Без формування такої культури у громадян, яка є основою кримінологічної безпеки у суспільстві (як найважливішого елемента національної безпеки), жодні реформи кримінальної юстиції не будуть ефективними [5]. Вбачається, що в сучасному суспільстві стан масової свідомості визначається об'єктивними умовами життя, зокрема, інформаційно-психологічним впливом на нього, під яким у людей формується відповідний погляд на події та факти. Якщо ці умови не задовольняють суспільство, на нашу думку, протидіяти корупційній злочинності складно. Саме тому для успішних реформ зміна свідомості населення стає першочерговим фактором.

Вищезазначене дає підстави для висновку щодо першочергової ролі антикорупційної культури у протидії корупційній злочинності в Україні, без якої усі інші заходи такої протидії не будуть ефективними. Тож формування у суспільстві антикорупційної культури повинно бути законодавчо закріплено в Україні як державний пріоритет і будуватися на основі позитивного зарубіжного досвіду, з використанням напрацювань вчених з цього напрямку та урахуванням особливостей існування та розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Бусол О. Ю. Вплив деяких чинників боротьби з корупцією на її загальний рівень у країнах світу. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. № 22. С. 182–192.

2. Ямалеев И. М. Вопросы противодействия коррупции : учеб. пособие. К : Киевский гос. торг.-эконом. ун-т, 2010. 56 с.

3. URL: <http://www.advokat-natarius.ru/s27>.

4. Бусол О. Ю. Національні антикорупційні стратегії та участь громадськості в протидії корупції в країнах Центральної та Східної Європи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 6/3. Т. 1.

5. Костенко О. Як розв'язати вузол із політики, економіки та моралі. URL : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/problema-no1-zlochinnist>.

Близнюк Ігор Леонідович,

головний науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ НА РИНКУ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Основним оператором ринку надання послуг з доступу до державних реєстрів Міністерства юстиції є ДП «Національні інформаційні системи» (ДП «НАІС»), яке створене Міністерством юстиції України (Мін'юстом) в травні 2015 р. Тобто ДП «НАІС» підконтрольне та знаходиться у сфері управління Міністерства юстиції України.

ДП «НАІС» є технічним адміністратором 15 Державних та Єдиних реєстрів, утримувачем яких виступає Міністерство юстиції України. Цими реєстрами, зокрема, є [1]:

- Державний реєстр актів цивільного стану громадян;
- Спадковий реєстр;
- Державний реєстр речових прав на нерухоме майно;
- Державний реєстр обтяжень рухомого майна;
- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;
- Єдиний реєстр громадських формувань;
- Реєстр громадських об'єднань;
- Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності;
- Реєстр символіки громадських об'єднань;
- Єдиний реєстр нотаріусів;
- Єдиний реєстр боржників;
- Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів;
- Реєстр суб'єктів, що надають послуги, пов'язані з електронним цифровим підписом;
- Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення;
- Єдиний реєстр арбітражних керуючих;